

نشریه داخلی معاوحت طرح و برنامه

ویژه‌نامه آموزشی - شماره ۳ - پاییز ۱۳۸۷

۳- سوالات معنی‌دار بپرسید:

ممکن است با متوجه کردن دانشجو به جنبه خاصی از سوالی که مطرح کرده است یا جلب توجه او به برخی از مطالب درسی مرتبط که قبلًا آموخته و یا فراتر از آن چیزی که دانشجو بیان کرده، پاسخ سوالش را بدھید. هدف از سوالات معنی‌دار جلب توجه دانشجو به مواردی است که ممکن است در پاسخ خودش نهفته باشد و به او کمک می‌کند که خودش جواب سوال اولیه را پیدا کند.

۴- دانشجویان را به استفاده از

شیوه بحث و گفتگو ترغیب کنید:

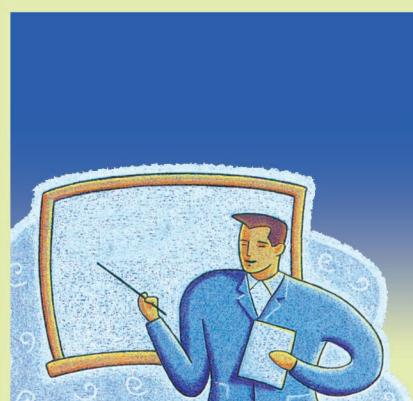
کنید: اگر مایلید اکثر دانشجویان در پاسخ دادن به سوالات شرکت کنند و نظرات متفاوت را برای پاسخ به یک سوال بشنوید از این شیوه استفاده کنید. یک واکنش که در کل توصیه نمی‌شود این است که موقعی که دانشجو سوالی می‌پرسد، یافتن پاسخ را به خود او محول کنیم چرا که اغلب این سوء تعبیر در دانشجویان به وجود می‌آید که نباید سؤال پرسند.

شیوه‌ها

در مواجهه با پرسش دانشجویان باید از پیش استراتژی مشخصی در ذهن داشته باشید.
موارد زیر به استاد کمک می‌کنند تا از سوال دانشجو برای کمک به فهم بیشتر مطالب درسی بهره‌برداری کند:

۱- سوال را تکرار کرده یا بازگو

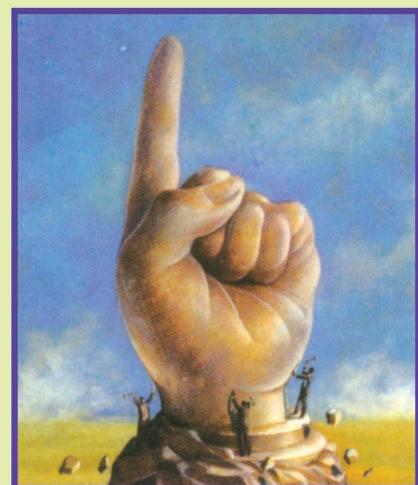
نمایید: این کار دو نتیجه در پی دارد:
اول اینکه مطمئن می‌شوید که کل کلاس سوال را شنیده است. دوم و مهمتر این که این امکان را به سوال کننده می‌دهد که بفهمد تا چه حد سوالش را دقیق متوجه شده‌اید.

۲- سوال را تغییردهید:

تغییر داده و از دانشجویان بخواهید تا نظر یا پاسخ‌شان را بیان کرده، یا جزئیاتی را در مورد سوال شرح دهند. این امر نه تنها موجب مشارکت بیشتر دانشجویان می‌شود بلکه نشان‌دهنده این است که همکلاسی‌ها یک منبع موثر یادگیری هستند.

دانشجوی پرسشگر

مقدمه

اگر در حال تدریس دانشجویی از شما سوال بپرسد چه می‌کنید؟ سریع ترین پاسخ این است که به سوال دانشجو جواب خواهید داد. با فرض این که هدف کلاس افزایش معلومات دانشجوست، این عکس العمل کاملاً مناسب است. اما اگر افزایش مهارت اندیشیدن در دانشجویان نیز از اهداف کلاس باشد لازم است در برخورد با پرسش دانشجو به شیوه‌های دیگری نیز بیندیشید. بسیاری از صاحب‌نظران بحث و گفتگو را شیوه‌ای موثر برای فهمیدن آنچه در کلاس اتفاق می‌افتد می‌دانند. در این مطلب تلاش خواهد شد جوانب مختلف موضوع پرسش و پاسخ در کلاس مورد بررسی قرار گیرد.

بعضی اوقات هدف دانشجو از سوال پرسیدن منحرف کردن کلاس از موضوع اصلی، جلب توجه کردن و یا حتی اذیت کردن استاد است

نوع سوالات مأیوس کنید، نه تنها این دانشجو بلکه دیگر دانشجویان از پرسیدن این نوع سوالات امتناع خواهند کرد. در واکنش به این موضوع، بهتر است با درایت به او بفهمانید که این سوال نامناسب است.

پرداختن به این نوع سوالات وضعیت دشواری را بوجود می‌آورد. اگر این سوالات را مثل سایر سوالات پاسخ دهید، احتمال دارد دانشجویان بیشتری به پرسیدن این نوع سوالات تشویق شوند، اما اگر دانشجو را از پرسیدن این

است که ممکن است برخی دانشجویان نفهمیده باشند.

۲- پاسخ دادن به سوالات را به تأخیر بیندازید:

دانشجویان بیشتر ترجیح می‌دهند استاد فوراً به سؤال آنها پاسخ دهد. با این وجود، در موقع خاصی بهتر است که پاسخ را به تأخیر بیندازید، برای مثال هنگامی که وقت کمی دارید مخصوصاً اگر جواب پیچیده است یا موقعی که مطالب در جلسه آتی کلاس مطرح خواهد شد یا زمانی که تنها شمار کمی از دانشجویان به پاسخ علاقه‌مندند. چنانچه مطالب بعداً ارائه می‌شود، توجه دانشجو را به این موضوع جلب کنید: «پاسخ سوالی که قبلاً پرسیدید اینجاست». پاسخ برخی سوالات را پس از کلاس بیان کنید یا گاهی اوقات با دانشجو قرار ملاقات بگذارید. با انجام این کار با تمام دانشجویانی که از شما سوال می‌پرسند ارتباط کاملی برقرار می‌کنید. با این وجود بهتر است بیشتر موقع پاسخ‌گویی به سوالات را به تأخیر نیندازید.

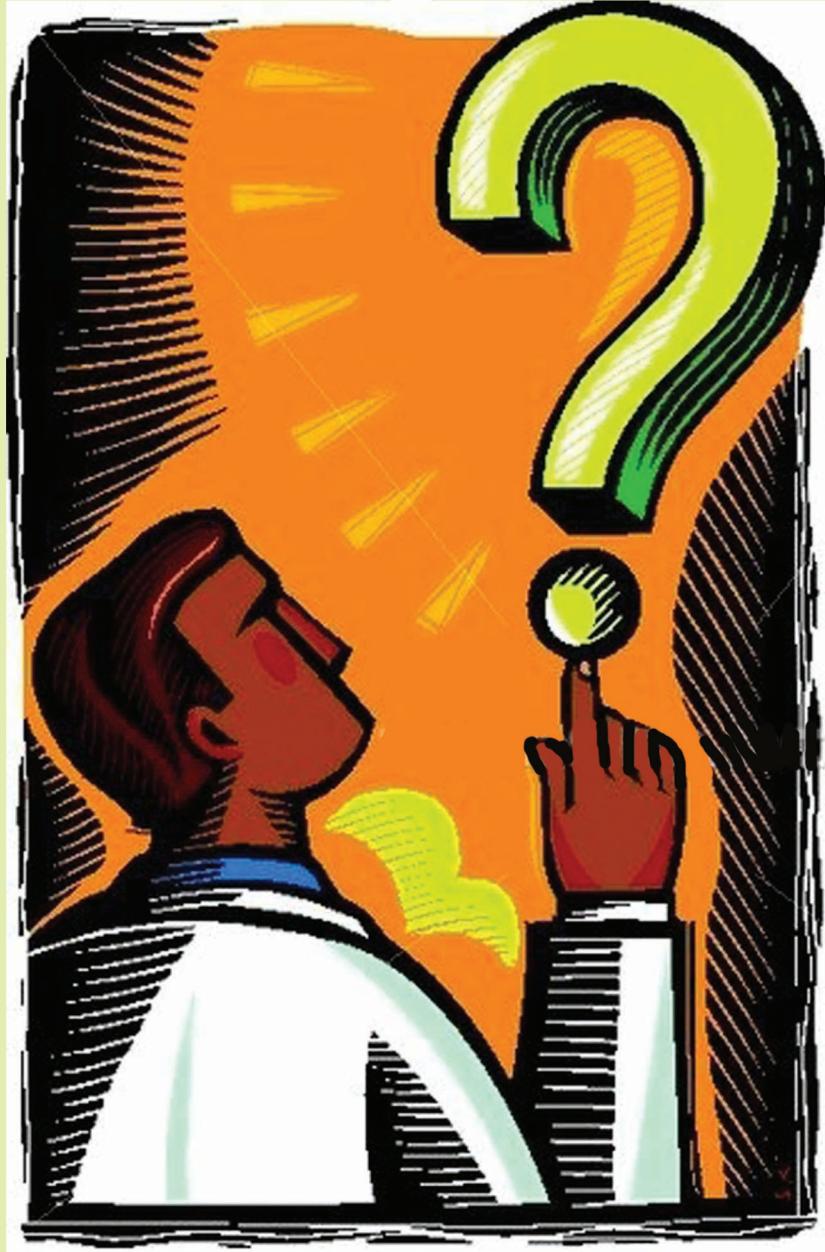
۳- از پاسخ گویی به سوالات

نامناسب بپرهیزید: معمولاً

دانشجویان سوال می‌پرسند چون مایل به یادگیری هستند، اما گاهی اوقات هدف دانشجو از سوال پرسیدن، منحرف کردن کلاس از موضوع درس، خودنمایی و یا حتی اذیت کردن استاد است.

رسوس مطاب دسی سیر خط آهن نیتند که هرگز نباید از آن خارج شد. در واقع آنها سیر یا اصلی بستنده که شاخصی می‌شوند آن را دارید اما اختصاص وقت برخی مسافت‌ها جانبی می‌تواند جالب و مفید باشد

بهراست بیشتر موقع به سوالات پاسخ داده و جواب را به تأخیر نندازید

بحث و گفتگو، از موقعیت پرسش دانشجو درباره مطالبی که قبلاً ارائه شده استفاده کرده و مطالب جدیدی را اضافه می‌کند که معمولاً به علت کمبود وقت تدریس نکرده است. این روش با آنکه بسیار معمول است، اما چندان مطلوب نیست؛ زیرا هدف عمدۀ از پرسش و پاسخ روشن کردن بخش‌هایی از درس

عنوان فرصتی برای مطرح کردن موضوعی مرتبط در کلاس استفاده می‌کنند. بهتر است از این کار پرهیز شود زیرا احتمال گیج شدن دانشجو وجود دارد. ابتدا به سؤال دانشجو پاسخ دهید و سپس به وضوح، موضوع دیگری را که در دستور کارتان قرار دارد بیان کنید.

اظهارنظر: گاهی اوقات استاد در بخش

پاسخ دادن به سوال

بخش قبلی بر شیوه‌هایی متمرکز است که به دانشجو کمک می‌کند تا خودش جواب سؤال را پیدا کند. پیشنهادهای ارائه شده نیز بیشتر به واکنش در برابر سؤالات دانشجو مربوط می‌شود تا جواب سؤالات.

در ادامه، شیوه‌های دیگر پاسخ به سوالات دانشجویان مورد بررسی قرار گرفته است:

۱- جواب دادن به سؤال: اگر

سوالی در کلاس پرسیده می‌شود که دیگر دانشجویان مایل نیستند اطلاعاتی در آن مورد داشته باشند، پاسخ فوری مناسب است. جواب دادن فوری به سوالات در مقایسه با روشی که خود دانشجو سعی می‌کند جواب را بیابد وقت کمتری می‌گیرد. اگر از روش پاسخ‌ها استفاده می‌کنید، سعی کنید پاسخ‌ها کوتاه و مربوط به موضوع باشد. بعد از پاسخ به سؤال از دانشجو بپرسید که آیا پاسخ مناسب را گرفته است یا خیر. بعضی اوقات استادان از سؤال دانشجو به

اگر از روش پاسخ فوری استفاده می‌کنید، سعی کنید پاسخ ناکوتاه و مربوط به موضوع باشد. بعد از پاسخ به سؤال از دانشجو بپرسید که آیا پاسخ مناسب را گرفته است یا خیر

اگرچه استاد دانشگاه یک مخصوص و منبع اطلاعات محسوب می‌شود، اما اذعان به این که جواب سوالی را نمی‌دانید، چیزی از اعتماد دانشجو نسبت به شما کم نخواهد کرد

E-mail: bahrevari@um.ac.ir | تلفن: ۰۵۱۱-۸۸۰۲۳۲۰ | سازمان مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد، معاونت طرح و برنامه

منابع:

- <http://honolulu.hawaii.edu/intranet/committees/FacDevCom/guidebk/teachtip/askquest.htm>
- Davis, B. G. (1993). *Tools of Teaching*. San Francisco: Jossey-Bass.
- McKeachie, W.J. (1994). *Teaching Tips: Strategies, Research, and Theory for College and University Teachers*. (9th ed.). Lexington, MA: D. C. Heath.

۴- اگر پاسخ سوالی را نمی‌دانید به آن اذعان کنید:

توصیه می‌شود اگر جواب سوالی را نمی‌دانید با صراحة بیان کنید. اگرچه استاد دانشگاه یک مخصوص و منبع اطلاعات محسوب می‌شود، اما اذعان به این که جواب سوالی را نمی‌دانید، چیزی از اعتماد دانشجو نسبت به شما کم نخواهد کرد. در واقع، دادن سرنخ به دانشجویان که تا چه حد به پاسخ مطمئن هستید اعتماد آنها را نسبت به شما افزایش خواهد داد.

توجه: چنانچه اکثریت کلاس به بحث درباره موضوعی علاقه نشان می‌دهند، ممکن است استاد بخواهد مقداری از وقت کلاس را به آن موضوع اختصاص دهد، مخصوصاً اگر یکی از اهداف مهم کلاس این است که دانشجویان درک و فهم بیشتری از موضوع به دست آورند. به نظر نمی‌رسد که رئوس مطالب درسی مسیر خط آهن باشد که هرگز نباید از آن خارج شد. در واقع آنها مسیرهای اصلی هستند که شما قصد پیمودن آن را دارید اما اختصاص وقت به برخی مسافت‌های جانبی می‌تواند جالب و مفید باشد. از طرف دیگر، اگر هدف اولیه کلاس یادگیری مهارت‌هایی است که دانشجویان از منظر شغلی به آن نیاز دارند، استاد می‌تواند پیشنهاد جلسه‌ای خارج از کلاس را با دانشجویان مطرح کرده یا خواندن یک یا دو مقاله را برای پیدا کردن پاسخ سوال به آنها توصیه کند.

استادان تازه کار اغلب نمی‌دانند که هدف دانشجو از پرسیدن سوال، دریافت پاسخ است یا منظور دیگری دارد. این امر از طریق تجربه به دست می‌آید و این استادان ناگزیرند با قضاوت خودشان ریسک کنند. یک روش این است که بررسی کنید سوال مورد نظر تا چه حد به موضوعات مطرح شده در کلاس مرتبط است.